

HOBBELS OP WEG NAAR OPEN WETENSCHAP



Er zijn snelle ontwikkelingen op het gebied van open access publiceren en open data; veranderingen waar wetenschappers wel en niet op zitten te wachten. De NNV-sessie over dit onderwerp tijdens Physics@Veldhoven trok dit jaar daarom weer een volle zaal [1]. De programmering was sterk en begon met het verhaal van de vertegenwoordiger van de Europese Commissie voor open access, Robert-Jan Smits. Hij is een van de drijvende krachten achter Plan S [2]. Dit project moet er onder andere voor zorgen dat wetenschappers die publiek gefinancierd onderzoek doen vanaf 2020 alleen nog publiceren in vrij toegankelijke tijdschriften en portals als ArXiv en SciPost [3]. De S staat voor 'shock'. Volgens Smits zijn er namelijk radicale initiatieven nodig om op dit gebied daadwerkelijk iets te veranderen. De gevestigde belangen van met name de grote uitgevers zijn immens. Maar ook meer dan 1600 wetenschappers, waaronder 550 (vaak prominente) Nederlanders, ondertekenden een brief waarin zij hun zorgen uitspraken over Plan S [4]. Zij zijn niet tegen open access, maar vinden dat dit plan veel te ver gaat. Het is niet fair tegenover individuele wetenschappers en te riskant voor de wetenschappelijke praktijk. Plan S is inmiddels ondertekend door verschillende Europese organisaties die wetenschap financieren, waaronder NWO. Ook de Chinese National Natural Science Foundation sloot zich eind vorig jaar aan, maar Duitsland ontbreekt bijvoorbeeld in het lijstje ondertekenaars. Een onderdeel van het plan is ook het ondersteunen van vrij toegankelijke tijdschriften en platforms ten einde open publicaties in alle disciplines mogelijk te maken. Deze boodschap was niet aan dovemansoren gericht, want Jean-Sébastien Caux, oprichter van SciPost, ging op zijn knieën om Smits dringend no-

dige financiële ondersteuning voor het platform te vragen. Helaas kon Smits nog geen zak geld beloven, omdat ze tenslotte pas begonnen zijn met Plan S.

Jonge fysici zijn ook benieuwd hoe het met hun carrière zal gaan als zij niet meer in betaalde tijdschriften mogen publiceren met een hoge citatie-index. Het is tenslotte nog steeds de praktijk dat ze daarop worden afgerekend. Smits zegt dat ook universiteiten en andere academische instellingen hun beleid op dit gebied moeten gaan aanpassen. Het is niet logisch dat een belastingbetaler drie keer betaalt: voor de financiering van het onderzoek, voor de tijd die wetenschappers besteden aan peerreview en vervolgens om de resultaten te mogen lezen. Dries van Oosten (UU) was de tweede spreker. Hij werkt met open data en deelde zijn ervaringen op dit gebied. Er zitten vele haken en ogen aan. Iemand anders zou op grond van de gegevens een betere conclusie kunnen trekken dan jezelf. Een praktisch punt is dat bijvoorbeeld grafieken gemaakt met commerciële software niet reproduceerbaar zijn zonder betaalde licentie. Daarom gebruikt Van Oosten eigen Python-scripts, die hij toevoegt aan de open data. Het is een hoop werk om alle gegevens in een leesbare vorm beschikbaar te stellen. Je krijgt daar bovendien dit moment geen academische credits voor. Bela Mulder (AMOLF), de derde spreker, kreeg in 2015 ook te maken met de strategie voor het werken met open data toen NWO dat in haar beleidskader opnam. De instituten mochten het plan zelf uitwerken, maar daar zaten ze helemaal niet op te wachten. De wetenschappers willen namelijk vooral aan wetenschap doen en niet aan administratie. Bovendien leek het allemaal vrij onzinnig. Slechts een zeer klein deel van de onderzoeksdatabank bij AMOLF belandt uiteindelijk

in een publicatie. Hoe selecteer je de te publiceren data dan? Moet je alles openbaar en toegankelijk bewaren? Dat lijkt een enorme verkwisting van tijd en middelen. En moet je behalve de data bijvoorbeeld ook al je samples bewaren? Dan is er een tweede gebouw nodig. Bovendien werden de (financiële) middelen door NWO niet meegeleverd met de vraag. Maar goed, AMOLF ontkwam er niet aan en zag uiteindelijk wel een nuttig perspectief door de vraag om te draaien: wat kan datamanagement doen voor ons? Het is natuurlijk altijd handig om gegevens te produceren die ook weer makkelijk terug te vinden zijn. Dat leidde tot zoiets simpels als bijvoorbeeld de nummering van logboeken. Vanaf dit jaar maakt Amolf bij elke publicatie een *replication package*. Mulder heeft berekend dat dit werk voor het hele instituut twee fte's kost. Die tijd kan niet meer aan onderzoek besteed worden.

De laatste spreker was Peter Doorn van DANS, de organisatie die datasets opslaat voor onderzoekers in de sociale wetenschappen en biowetenschappen. Hun strategie is open data als het kan, beschermd waar nodig. In de sociale wetenschappen gaat het nogal eens om persoonsgegevens, die niet vrij toegankelijk mogen zijn. De dataopslag is meestal gratis, maar het gaat nu meestal over kleine hoeveelheden. Samen met SURFsara wil DANS opslagcapaciteit gaan aanbieden voor de natuurwetenschappen. Datasets in de natuurwetenschappen zijn vaak groot, waardoor de opslag wel geld gaat kosten. Het is nog onduidelijk wie dat dan betaalt.

REFERENTIES

- 1 De presentaties van de sprekers zijn te vinden op www.nnv.nl.
- 2 www.coalition-s.org.
- 3 SciPost.org en M. de Boer, Publiceren zonder zorgen, NTvN 83-01 (2017) 26-27.
- 4 sites.google.com/view/plansopenletter.